

Sak 8/24: Kvote for betinget skadefelling av gaupe i region 5/Hedmark i 2024- 2025

Sekretariatets forslag til vedtak

Rovviltnemnda i region 5 vedtar en kvote på 3 gauper for betinget skadefelling. Kvoten gjelder for perioden fra 1. juni 2024 til 15. februar 2025 eller til kvoten er fylt dersom det skjer før perioden er slutt. Kvoten gjelder for hele rovviltregion 5/ Hedmark.

Vi stiller følgende vilkår:

- Forvaltningsplanen for rovvilt i region 5 skal ligge til grunn for iverksettelse av eventuelle fellingstillatelser, jf. også rovviltforskriften §§ 1, 6 og 9.
- Felling eller forsøk på felling av gaupe skal umiddelbart meldes til Statsforvalteren på telefon 970 29 840. Skytter har ansvaret for at meldingen kommer frem, også der dette videreformidles via andre (f.eks. fellingsleder). Utenom åpningstidene for Statsforvalterens vakttelefon, skal det sendes melding på SMS.
- Den som skadeskyter gaupe, skal uten opphold underrette Statsforvalteren på telefon 970 29 840 og nærmeste politimyndighet.

Vedtaket er fattet etter § 7 og § 8 i rovviltforskriften, jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Gjennom saksutredningen er nemnda forelagt den siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskapen om gaupas bestandsstatus- og utvikling. Nemnda viser til sekretariatets vurderinger om at et slik uttak ikke vil medføre for stor belastning på gaupebestanden, og at de rettslige vilkårene for å fastsette kvote for skadefelling av gaupe er oppfylt.

Her finner du [naturmangfoldloven](#) og [rovviltforskriften](#).

Bakgrunn for saken

Skadefelling er et virkemiddel for å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå på husdyr eller tamrein. Skadefelling retter seg mot enkeltindivider, og er ikke et virkemiddel som kan benyttes til å regulere bestanden. Regulering av bestandsstørrelsen skal skje gjennom lisensfelling eller kvotejakt.

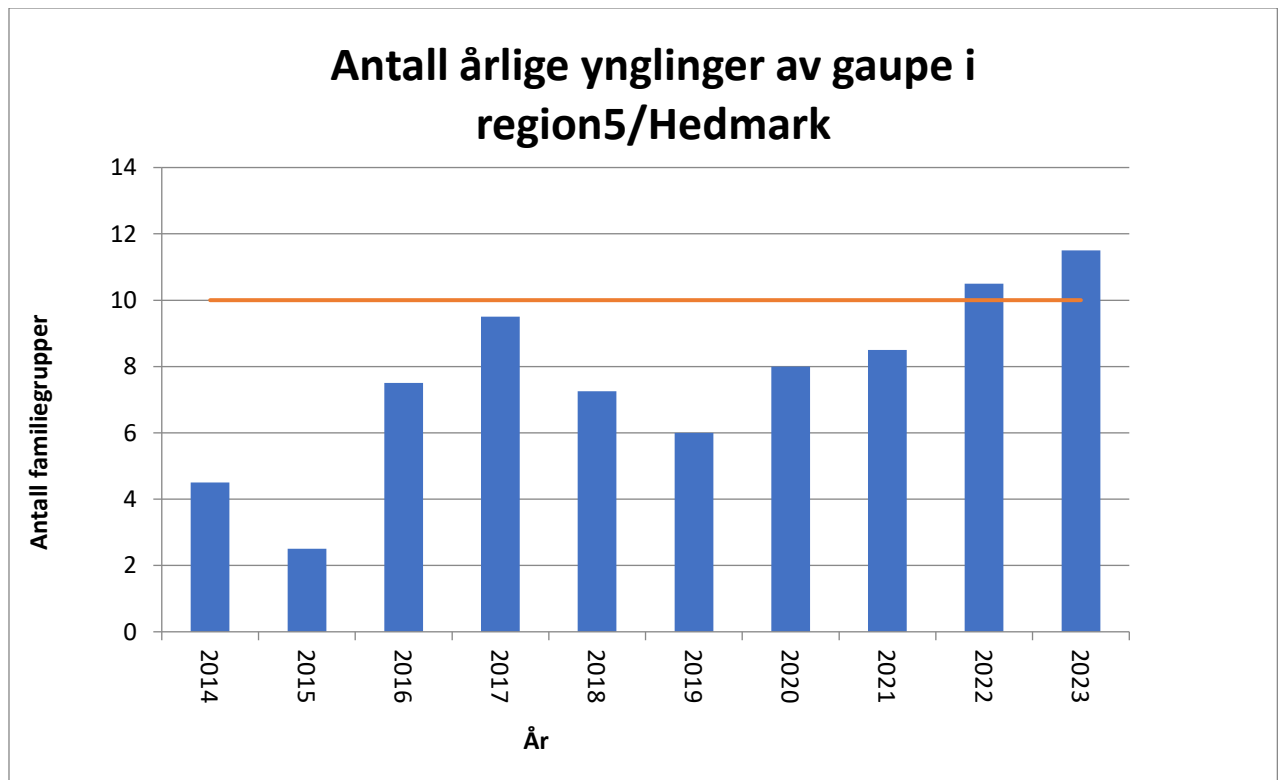
De regionale rovviltnemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for skadefelling jf. rovviltforskriften § 8, når bestanden ligger over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen. Fellingstillatelse gis av Statsforvalteren innenfor den kvote og den områdeavgrensning som er satt, jf. rovviltforskriften § 9. Kvote for betinget skadefelling gjelder fra 1. juni til og med 15. februar.

Bestandssituasjonen for gaupe

Den siste offisielle bestandsrapporten for gaupe er NINA-rapport 2307 «[Antall familiegrupper, bestandsestimat og bestandsutvikling for gaupe i Norge i 2023](#)». På landsbasis hadde gaupebestanden sin siste topp i 2000 med 92 ynglinger. Etter dette ble antall familiegrupper jevnlig redusert frem til 2014, før bestanden synes å ha stabilisert seg med mindre svingninger i perioden 2014-2019. Gaupebestanden lå så sent som i 2022 under det nasjonale bestandsmålet på 65 ynglinger. I 2023 er gaupebestanden igjen over det nasjonale bestandsmålet med 71,5.

I region 5/Hedmark er det regionale bestandsmålet på 10 ynglinger. Gaupebestanden i regionen har over år ligget under dette målet. De siste årene har det vært en øking i antall familiegrupper, og i 2023 ble det påvist 11,5 familiegrupper av gaupe innenfor regionen. Gjennomsnittet for de tre siste årene (2021-2023) er på 10,2 familiegrupper. Bestanden ligger dermed over bestandsmålet for region 5, med utgangspunkt i gjennomsnitt for de tre siste årene.

Figur 1: Figuren viser antall familiegrupper av gaupe før jakt i region 5/Hedmark i perioden 2014 til 2023. Den røde linjen angir bestandsmålet for region 5. Data hentet fra [NINA Rapporter](#).

Prognose over antall familiegrupper i 2024

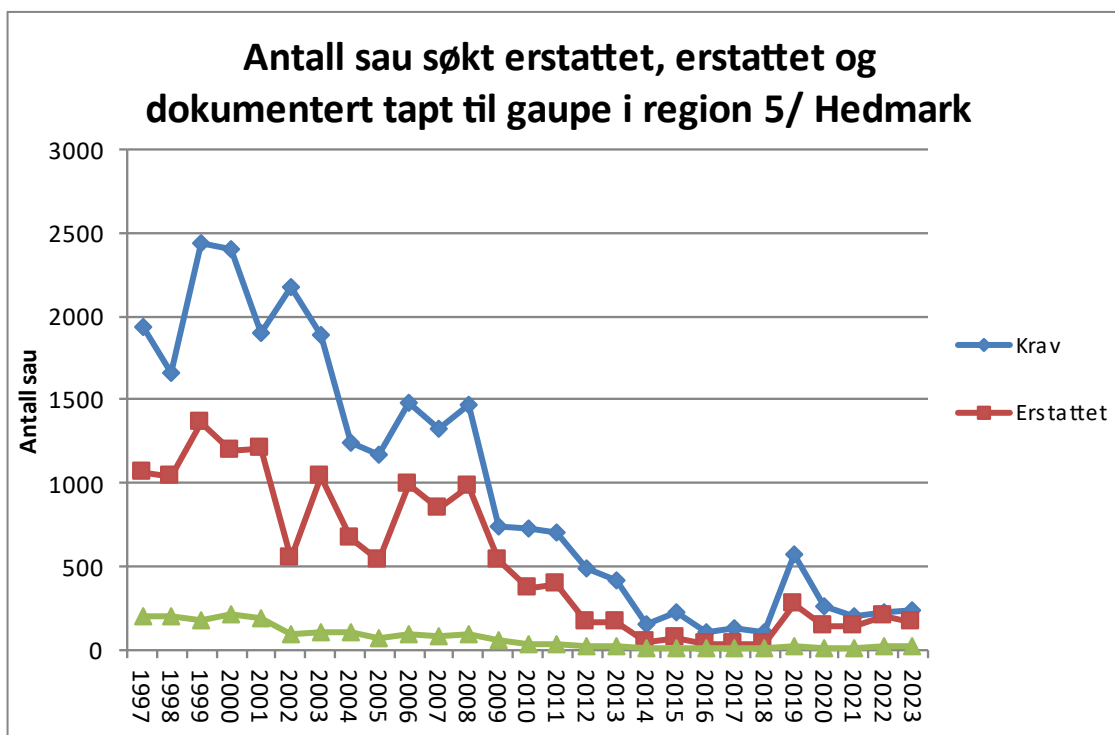
Gjennom prognosemodellen er det beregnet at bestanden i region 5 trolig vil være rundt 13,1 familiegrupper i 2024. Det er 14 % sannsynlighet for at bestanden i region 5 vil ligge under bestandsmålet på 10 familiegrupper i 2024. Resultatene fra gauperegistreringene, som vil vise hvor mange familiegrupper som faktisk er påvist sist vinter, vil først foreligge i juni.

Skadefelling, kvotejakt og annen avgang

De tre siste årene er det registrert en irregulær avgang (menneskeskapt) på 9 gauper i region 5/Hedmark. I 2024 ble det felt fire gauper under ordinær kvotejakt, mens det meste av avgangen de foregående årene skyldes påkjørsel av tog/bil. I perioden fra 2014 til 2023 ble det ikke åpnet for kvotejakt i regionen 5. Det har i perioden fra 2014 kun blitt felt en gaupe på skadefelling (Ringsaker i 2022).

Taps- og skadesituasjonen for husdyr og tamrein på beite

Det har vært en nedadgående trend på gaupeskader på sau over år, se figur 2. De siste årene har trenden vært litt stigende. I 2023 ble det dokumentert 19 gaupeskader på sau, og 199 sau ble erstattet som tapt til gaupe.

Figur 2: Figuren viser antall sauer og lam som er krevd erstattet (blå linje) som drept av gaupe og antall dyr som er erstattet (oransje linje) som tapt til gaupe i Region 5/Hedmark i perioden 1997 til 2023.

Det forekommer også gaupeskader på tamrein. Skadeomfanget varierer fra år til år, og det ble sist dokumentert tap til gaupe på rein i 2019 (en dokumentert skade). Siste reindrifår (2022/23) ble det erstattet 11 tamrein som tapt til gaupe.

Sekretariatets vurderinger

Rovviltnemndas myndighet

Rovviltnemnda har myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling, jf. rovviltforskriften §§ 7 og 8, når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen, jf. forskriften § 4. Nemndas myndighet skal for gaupe baseres på gjennomsnittet for de tre siste års ynglinger.

Ifølge den siste offisielle bestandsrapporten for gaupe er gjennomsnittet av antallet ynglinger i region 5/Hedmark de tre siste årene (2021-2023) på 10,2. Bestanden ligger dermed over bestandsmålet på 10 ynglinger i regionen og nemnda har myndighet til å vedta kvote for betinget skadefelling.

Sekretariatenes vurdering av det rettslige grunnlaget

I henhold til naturmangfoldloven § 18, bokstav b kan felling av gaupe tillates for å forhindre skade. Etter annet ledd kreves det i tillegg både at uttak ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Loven må forstås slik at den oppstiller et visst minstekrav til skadens alvorlighetsgrad og omfang. For gaupe er det i praksis skade på sau og tamrein som er aktuelle skadetyper.

Vilkåret om at uttaket må avverge skade

Ifølge forvaltningsplan for region 5 er hele regionen å anse som forvaltningsområde for gaupe, som i praksis vil si at det skal tas hensyn til gaupa i hele regionen for å sikre at bestandsmålet oppnås. Innenfor det området som er definert som beiteprioritert sone i forvaltningsplanen slippes et stort antall husdyr og tamrein på utmarksbeite. I de øvrige områdene, innenfor forvaltningsområdene for bjørn, jerv og ulv, går de fleste sauene på inngjerdet beite. Det oppstår årlig tap av beitedyr forårsaket av gaupe både på innmarks- og utmarksbeite. Hvor skadene oppstår, og hvor omfattende de er, varierer fra år til år. I 2023 ble det erstattet 199 sauer og 11 tamrein som tapt til gaupe i region 5. Selv om skadepotensialet generelt er begrenset i områder hvor det ikke er tamreindrift eller slippes sau på utmarksbeite, kan det oppstå enkelthendelser knyttet til innmarksbeiter eller inngjerdet utmarksbeite som oppfyller vilkårene for å iverksette betinget skadefelling. Sekretariatet mener derfor at skadefellingskvoten bør gjelde for hele region 5/ Hedmark for å kunne håndtere akutte skadesituasjoner der vilkårene for felling er oppfylt. Sekretariatet viser i den sammenheng til at Statsforvalteren i hvert tilfelle der det kan være aktuelt å gi fellingstillatelse må vurdere om vilkårene i rovviltforskriften og naturmangfoldloven er oppfylt. Forvaltningsplanen for rovvilt i region 5 skal ligge til grunn for iverksettelse av eventuelle fellingstillatelser. Sekretariatet anser at vilkåret i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b, er oppfylt for å vedta en kvote for skadefelling som gjelder for hele regionen.

Vilkåret om at uttaket ikke må true bestandens overlevelse- fastsettelse av kvote

Ifølge naturmangfoldloven § 18, andre ledd, kan vedtak bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse. Ved vurdering av kvote for skadefelling skal rovviltnemndene, ifølge kommentarene til § 7 annet ledd, gjøre en samlet vurdering av bestandens status og forventede utvikling og sannsynliggjøre at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle bestandsmålet for regionen.

Sekretariatet for rovviltnemnda i region 5- saksframlegg

Gaupebestanden i region 5 var over bestandsmålet i 2022 og 2023, før dette har den ligget under bestandsmålet siden 2011. I 2023 ble det registrert 11,5 ynglinger av gaupe i regionen, mens de to foregående årene ble det registrert henholdsvis 8,5 og 10,5 ynglinger. Gjennomsnitt for de tre siste årene (2021-2023) er på 10,2 ynglinger. Beregninger ved bruk av prognosemodellen viser at det er høy sannsynlighet for at gaupebestanden er over det regionale bestandsmålet i 2024.

Det er de siste 3 årene registrert en irregulær avgang av 9 gauper i region 5/Hedmark. I 2024 ble det felt fire gauper under ordinær kvotejakt, mens det meste av avgangen i 2022 og 2023 skyldes påkjørsel av tog/bil. Det har i perioden fra 2014 kun blitt felt en gaupe på skadefelling (Ringsaker i 2022).

Sekretariatet viser til at skadefelling ikke er et virkemiddel for å regulere bestanden, men at formålet er å håndtere akutte skadesituasjoner eller situasjoner hvor det er et overhengende skadepotensial. Statsforvalteren må i hvert enkelt tilfelle vurdere en eventuell iverksetting opp mot regional forvaltningsplan og kriteriene i rovviltforskriften. Dette innebærer at det skal være en lav terskel for felling av skadegjørende individer i beiteprioriterte områder. Tilsvarende skal det være en høyere terskel i rovviltprioriterte områder der beitebruket skal tilpasses rovviltsituasjonen. Hele region 5 er definert som forvaltningsområde for gaupe. Samtidig vil området betydning som beitemark være et av momentene som vektlegges ved iverksetting av skadefelling.

I 2023 fastsatte rovviltnemnda en skadefellingskvote på 2 gauper i region 5. De seneste årene har det vært gitt et begrenset antall skadefellingstillatelser på gaupe, og det har i perioden fra 2014 kun blitt felt en gaupe på skadefelling (Ringsaker i 2022). Det forekommer årlig skader forårsaket av gaupe både på inngjerdede beiter og i utmark, og sekretariatet anser at det er nødvendig med en kvote for betinget skadefelling av gaupe for å kunne håndtere akutte skadetilfeller på sau og tamrein. Ut ifra bestandssituasjonen, samt skadehistorikk og skadeomfang på husdyr forårsaket av gaupe, er sekretariatet av den oppfatning at rovviltnemnda bør vedta en kvote for skadefelling av 3 gauper. Det er også tatt hensyn til at det kan forekomme noe irregulær avgang blant annet ved påkjørsler.

Ut fra tilgjengelig kunnskap om bestandens status og utvikling, mener sekretariatet at en kvote for betinget skadefelling på 3 gauper er forsvarlig med hensyn til den samlede belastningen på gaupebestanden. Et slikt uttak ansees å ikke ville true gaupebestandens overlevelse jf. naturmangfoldloven § 18 andre ledd. Med et slikt uttak mener sekretariatet at det også vil være tilstrekkelig sikkerhet for minimum 10 ynglinger av gaupe i regionen kommende år.

Vilkåret om at formålet ikke kan nås på en annen tilfredsstillende måte

Skadepotensialet kan mest effektivt reduseres gjennom tiltak som skiller beitedyr og rovdyr, ved for eksempel å ta dyr ned fra beite når det oppstår skadesituasjoner. Samtidig er det mange områder der dyretall og forgrunnlag gjør tidlig sanking lite egnet. I mange områder er det ikke tilstrekkelig tilgang til innmarksbeiter for å gjennomføre et slikt tiltak i stor skala. Påviste skadetilfeller og tall fra erstatningsoppgjøret viser også at en del av tapene forårsaket av gaupe i region 5 skjer på innmarksbeiter. Etter sekretariatets vurdering foreligger det ikke andre tiltak som i tilstrekkelig grad vil forhindre omfattende skader av gaupe på husdyr og tamrein. Det vil fortsatt være et behov for å kunne ta ut skadegjørende individer i akutte skadesituasjoner. Vilkåret om at formålet ikke kan nås på en annen tilfredsstillende måte ansees å være oppfylt.

Naturmangfoldloven §§ 8-12

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal ligge til grunn for all utøving av offentlig myndighet som berører naturmangfoldet, jf. § 7, og vurderingene skal framgå av beslutningen. Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap, jf. naturmangfoldloven § 8, jf. også rovviltforskriften § 7 andre ledd og § 3 tredje ledd. Biologien og økologien til gaupe er godt undersøkt, og gjennom Nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt følges bestandsstatus- og utvikling for arten godt.

"Føre-var-prinsippet" i § 9 sier at når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvordan beslutningens virkning vil være på naturmiljøet, skal man unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Sekretariatet anser at det foreligger tilstrekkelig kunnskap til at nemnda kan fatte vedtak, og føre-var prinsippet kan tillegges mindre vekt.

Biologien og økologien til gaupe er godt undersøkt, og gjennom nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt følges bestandsstatus- og utvikling for arten nøye. Ut ifra den vitenskapelige dokumentasjonen som foreligger om bestandsstatus og utvikling for gaupe i region 5/ Hedmark mener sekretariatet å ha tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag til å kunne anbefale en kvote for betinget skadefelling av gaupe, uten at den samlede belastningen blir for stor og irreversible skader vil påføres bestanden, jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 10. Paragraf 11 anses ikke som relevante i denne sammenheng

Sekretariatet viser til prinsippet om differensiert forvaltning av rovvilt, jf. rovviltforskriften § 1 og forvaltningsplanen for rovvilt i region 5/ Hedmark. Med differensiert forvaltning menes at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltartene. Hele region 5 er definert som forvaltningsområde for gaupe. Samtidig vil områdets betydning som beitemark være et av momentene som vektlegges ved iverksetting av skadefelling. Ved å nytte differensiert forvaltning, mener sekretariatet at prinsippet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, herunder lokalisering, i naturmangfoldloven § 12 er ivaretatt.

Sekretariatets konklusjon

Gjennomsnittet av antallet gaupeynglinger i region 5/ Hedmark de tre siste årene er over bestandsmålet, og rovviltnemnda har dermed myndighet til å vedta kvote for skadefelling av gaupe i 2024/25. Sekretariatet anser at det rettslige grunnlaget for å vedta kvote for skadefelling er oppfylt. For å forebygge skader på beitedyr, og med hensyn til bestandssituasjonen, anbefaler sekretariatet at det fastsettes en kvote for skadefelling på 3 gauper i region 5/ Hedmark.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum (e.f.)
avdelingsdirektør

Thomas Olstad
seniorrådgiver